

Gatejuristen Tromsø

Lov og forskrifter om gjennomføring av rusomsorgen – høringsuttalelse fra Gatejuristen Tromsø

Vi ønsker med dette å komme med noen innspill i forbindelse med forslaget til ny gjennomføringsforskrift for rusomsorgen. Basert på Gatejuristens erfaringer, vil vi knytte kommentarer til enkelte av punktene i utkastet til forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i institusjon for behandling, omsorg og rehabilitering av personer med rusmiddelproblemer.

Utkastets kapittel 3

Når det gjelder regulering av tiltak under rusbehandling, spesielt når det dreier seg om tvang, mener vi at dette ideelt sett burde være regulert i lov for å tilfredsstille legalitetsprinsippet. Gatejuristen Tromsø støtter derfor Direktoratets anbefaling om at når disse skal forskriftreguleres, bør lovteksten uttømmende liste opp hvilke tiltak det dreier seg om. Dette handler om rettssikkerhet for en gruppe som ikke nødvendigvis er i stand til å ivareta sine egne rettigheter like godt i alle situasjoner. Det er derfor desto viktigere at lovtekst og forskrift er tilfredsstillende for å sikre dette.

Gatejuristen Tromsø støtter forslaget om å bruke benevnelsen «pasient og bruker» i ny gjennomføringsforskrift.

Utkastets kapittel 4

Vi støtter at det inntas en formålsbestemmelse i forskriften for å legge føringer på tolkingen av forskriften for øvrig.

Direktoratets anbefaling av virkeområde inkluderer i bokstav e) private institusjoner for personer med rusmiddelproblemer uten avtale med kommunen eller regionalt helseforetak. Departementet har stilt spørsmål ved dette og mener at institusjoner som ikke mottar offentlige tilskudd, ikke bør reguleres på samme måte som de som gjør det. Gatejuristen er ikke enig i dette resonnetet. Det vil være samme brukergruppe for disse institusjonene og et av hovedformålene er å sikre gruppens rettssikkerhet. Det bør derfor ikke åpnes opp for at private institusjoner kan ha egne regler når det gjelder gjennomføring av rusbehandling.

Vedrørende husordensregler mener Gatejuristen Tromsø at det er positivt at slike regler skal skriftliggjøres og at Fylkesmannen følger opp disse. I gjeldende gjennomføringsforskrift § 5-5 er det

forbud mot å medbringe og oppbevare alkoholholdige drikkevarer, legemidler og andre berusende midler i institusjonen. Direktoratet anbefaler at dette kan tas inn i husordensregler. Direktoratet anbefaler dessuten at siste setning i nåværende § 5-5 blir tatt vekk fordi det er selvsagt at det er forbudt å medbringe ulovlige rusmidler. Gatejuristen Tromsø er uenig i denne vurderingen. Ved å beholde det på trykk, gjerne i husreglene, fremhever institusjonene at ulovlige rusmidler er uakseptabelt.

I forhold til punkt 4.5.1 om skjerming av pasient/bruker som er ruset, mener Gatejuristen at direktoratets forslag er for svakt. Skjerming er et inngripende tiltak og hjemmelen for dette bør være tydelig. Det er derfor ønskelig at dette tas inn i en egen bestemmelse i forskriften der også klagerett fremgår.

I forslaget punkt 4.6 ønsker Gatejuristen Tromsø at det tilføyes § 5 at verdisaker/penger skal oppbevares på en trygg måte. Pasienter vil ha variabel inntømsstatus, noen er mindre i stand til å ivareta sine egne ting enn andre. Det er derfor viktig at institusjonens rutiner ivaretar håndteringen av eventuelle verdisaker. Dette er også med på å unngå senere mistanke og beskyldninger om tyveri.

Utkastets kapittel 5

Under punkt 5.1 sies det at forskriften ikke gir en generell hjemmel til bruk av fysisk makt ved bruk av tvangstiltak. Gatejuristen Tromsø mener det er ønskelig at dette fremgår klarere av selve forskriften. Dette kan enten gjøres under formålshjemmelen eller som en presisering under § 10 om tvang i akutte nødsituasjoner ved at det her understrekes at fysisk makt kun er tillatt brukt etter denne bestemmelsen.

Vi vil også understreke behovet for en regulering av konsekvenser ved brudd på husordensregler, se utkastets kapittel 5.3. Brukerens pasientrettigheter må holdes opp mot samarbeidet mellom bruker og institusjon. Gatejuristen Tromsø har flere ganger fått tilbakemelding fra klienter som opplever at brudd på ordensregler automatisk fører til tap av plass på institusjonsplassen. Slik utskrivning må være faglig forsvarlig og det må avklares hvem som følger opp brukeren i etterkant.

Når det gjelder punkt 5.4 om rusmiddeltesting, mener Gatejuristen Tromsø at slik testing ofte vil være nødvendig for å ivareta formålet med oppholdet og har derfor ikke innsigelser mot at dette kan samtykkereguleres. Vi er også enige med Direktoratets forslag om å legge kompetansen til å vedta testing uten samtykke til faglig ansvarlig ved institusjonen, da vi mener disse er nærmest til å vurdere behovet sett opp mot formålet. Gatejuristen Tromsø er enig med Direktoratet i at positiv test ikke automatisk må gi negative konsekvenser.

Etter utkast til forskrift § 8, utdypet i kapittel 5.6, kan kroppsvistasjon gjennomføres etter begrunnet mistanke under oppholdet. Det er også tatt inn at det kan gjennomføres rutinemessig ved ankomst til institusjon. Gatejuristen Tromsø har ikke innsigelser til dette, men ønsker at det tas inn i bestemmelsen

at kroppsvisitasjon skal gjennomføres av en person av samme kjønn som den som visiteres. Dette er viktig for å ivareta pasient/brukers personlige integritet.

Utkastets kapittel 7

Tilslutt ønsker vi å knytte noen bemerkninger til § 13 i forslaget til gjennomføringsforskrift. Det følger av første ledd, andre pkt. at vedtak og avgjørelse om tvang i akutte nødsituasjoner, altså etter utkastets § 10, skal protokollføres. Det er uklart for Gatejuristen Tromsø om dette innebærer alle vedtak om bruk av tvang eller kun vedtak om bruk av tvang i forbindelse med akutte nødsituasjoner. Vi mener at alle avgjørelser om tvang etter gjennomføringsforskriften, for eksempel rusmiddeltesting, postkontroll og kroppsvisitasjon, bør protokollføres. En protokollføring i tillegg til det skriftlige vedtaket vil synliggjøre tvangsbruken, lette kontroll for tilsynsmyndighetene og dermed styrke rettssikkerheten til brukerne.